

במיקרה הראשון, מטרותיה דומות למדי לעקרונות החנינה האישית, כאשר בא הגוף הריבון במדינה ועושה מחווה כלפי ציבור מסויים.

● מהם שורשיה של נהג זה ?

בימים עברו, כאשר השלטון היה מוחזק בידי המלך, הרי הוא היה נוהג לעשות מחווה מסוג זה, על מנת לחגוג אירוע מישפחתי שהיה בגדר אירוע לאומי, כגון יום נישואיו, או ציון יובל למלכות וכו'. רעיון זה מתקיים עדיין במישטרים מלוכניים כיום, ונעשים גם צעדים דומים ברפובליקות נשיאותיות. יש לציין במיוחד את "ימי העצמאות" של המדינות החדשות.

● האם החנינה הכללית, כדומה לחנינה האישית, מושתתת על שיקולים שיש להם ?

במיקרים שהזכרנו זה עתה, כן, אך לחנינה הכללית יש גם תפקיד אחר. החנינה הכללית היא בבחינת התרגום לעברית של המונח אמנסטיה (Amnesty) שפירושו "שיכחה", כאשר הכוונה היא להסרת הפלילות ממעשים שאין כבר טעם להעניש עליהם.

● מתי יש סבירות למתן אותה שיכחה ?

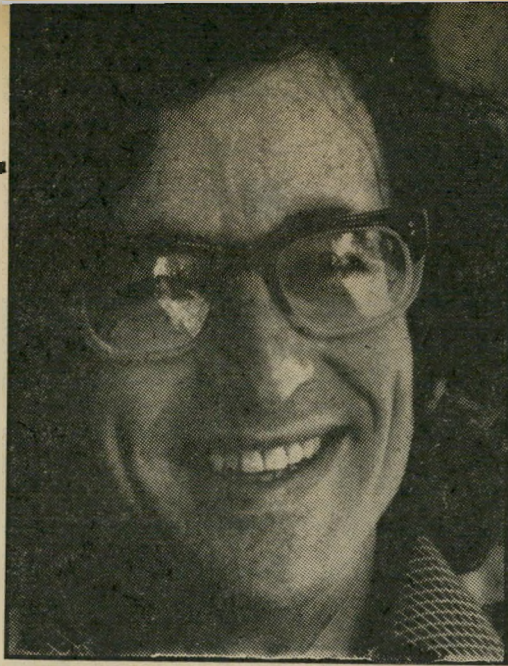
לרוב, לאחר תמורה חדה בחיים הפוליטיים, הכלכליים, הביטחוניים, או אפילו התעשייתיים של מדינה מסוימת. למשל: אחרי מהפיכה, בתום מילחמה; אלה שני המיקרים השכיחים ביותר.

● מהן תודות החנינות הכלליות במדינת ישראל ?

החנינה הכללית הראשונה הוענקה בת"ש (1949). החנינה באה לציין את הקמת המוסדות העצמאיים של המדינה, ובעיקר את כינון הכנסת הראשונה. בזמנו נאמר שהחנינה באה על מנת לתרץ את שיחרורם של חברי ומפקדי לח"י (לוחמי חירות ישראל) מבתי הכלא הישראליים.

החנינה הכללית השניה הונחה לאחר מלחמת ששת הימים, ביולי 1967.

● מה מאפיין את שתי החנינות הללו ?

דעתך העיקרית להצעת החנינה הכללית הזאת ?
אם מציעים חנינה כללית במובן של אמנסטיה, חנינה שפירושה סגירת תיקים בבתי-המשפט, לדעתי אין לדבר הצדקה כלשהי. הרי לא חלה תמורה חברתית המצדיקה מעשה מעין זה. הדיונים על חנינה כללית לקראת כל שימחה לאומית הם גם מסוכנים — שכן נוצרת בציבור תחושה שהתיקים הפליליים ייסגרו בקרוב, ובכך ניתן אור ירוק לביצוע עבירות שונות. מן הראוי להוסיף שאירועים כאלה אינם מונעים אפשרות של חנינה כללית במובן של הקלת העונש.

● אכן, האווירה שנוצרה בציבור היא שיש חילופי השלטון, שהתחוללו לאחרונה בארץ, מהווים עילה למתן חנינה כללית.

ראה, חנינות ניתנות לפעמים אחרי מהפכה פוליטית. אך במישטר דמוקרטי מצריך שינוי בשלטון התייחסות כהמשכית ולא כמהפך. ועל כן אירוע זה אינו מהווה עילה לחנינה כללית.

● מה בדבר הענקת חנינה למבצעי עבירות כלליות, במהלך המהפך הכלכלי ?

השינוי הדרמאטי שחל במדיניות הכלכלית של הממשלה נותן מקום לשקול מתן חנינה על מעשים שכבר אינם מהווים עבירות. לדעתי, אין טעם להעמיד כיום לדין אנשים שהפרו תקנות מטבע זר, במידה שתקנות אלו בוטלו. אגב, אין זאת אומרת שיש להקל בסכומי המס שעל האנשים האלה לשלם.

● האם הצטברות עתק של תיקים בבתי המשפט, ואייתפקודה הכולל של המערכת הישופטת, בכוחם להצדיק חנינה כללית, שממיתתה בעצם — ריאורגניזציה של המערכת הישופטת ?

רעיון זה מפתה כיום את הגורמים העוסקים בחקירה ובתביעה, השוקעים בעומס התיקים והתביעות. אך מבחינה

● אסור לשר המשפטים להסתחד...

מתוך מגמה ברורה לסלוח לאנשים שגילו עוינות למדינה או למישטר שניצח במלחמה, והן כדי לסלוח לעריקים מן הצבא. אך בחנינה שהונחה ב-1967 לא מחקו את העבירות של עברייני הביטחון, ואף לא הקלו בעונשיהם. ברור, אם כן, כי החנינה באה לא בשל התמורה במצבה הביטחוני של המדינה — אלא כדי לחגוג את הניצחון. לדעתי, חגיגה מעין זו מהווה עילה להקל בעונשים, אך לא לסגור תיקים פליליים וכלכליים. לא היתה כאן כל סיבה סבירה להסיר את הכתם הפלילי מקבוצות העבריינים שנהנו מן החנינה.

● מה היו התוצאות החברתיות-שיקומיות של החנינה הכללית ב-1967 ?

קשה מאוד לאמוד את השפעת החנינה על היקף הפשיעה במדינה. אומנם, מיד לאחר המלחמה היתה ירידה בפשיעה באופן כללי, אך לטענת המישטרה נבעה ירידה זו בהיקף הפשיעה מהשירות הממושך במילואים. אילולא החנינה היתה הפשיעה גדולה יותר: אך לדעתי אין הוכחות בדקות לדבר. במעקב שערכתי אחר האסירים ששוחררו מבית-הכלא בעיקבות החנינה — כ-500 במספר — מסתבר כי 57 אחוז מן הניחונים ביצעו עבירות נוספות תוך שלוש שנים מיום שיחרורם.

● האם זה מעיד על כישלון ?

במובן מסויים. אם היתה ציפייה שעבריינים אלה יתרגשו מהחסד שנעשה להם ומהאופוריה המדינית דאו, ויהפכו לאזרחים מן השורה — מובן שנכונה אכזבה. לעומת זאת, אם נשווה את מידת המועדות (תהליך החזרה לפשיעה) של עבריינים אלה עם המועדות של האסירים המרצים את עונשם במלואו — נמצא כי אין כל הבדל ביניהם. עקבתי גם אחרי "קבוצת ביקורת" של אסירים שריצו את עונשם במלואו, והתוצאה היתה ממש זהה. והיא — 57 אחוז מועדות.

● מאז הנסיון של 1967 היו מגמות לחנינות נוספות.

הועלתה הצעה להעניק חנינה כללית בשלושה אירועים חגיגיים של המדינה. במלאת לה עשור, 18 שנה (ח"י) ו-25 שנה. וההצעות כולן לא נתקבלו.

● למרות זאת ישנה כיום הצעה לחנינה כללית, לרגל מלאת 30 שנה למדינה. מה לך דעתך ?

מתן חנינה ביגלל העומס בבתי-המשפט הוא רעיון פסול

עקרונות, הרי שזה מעשה פסול. יחד עם זאת, אני מקווה שבקרוב ייחתם שלום, וזה ישמש עילה להנהיג חנינה אמנסטיבית, במובן המלא, לפחות לעברייני ביטחון, ואולי גם לקבוצות אחרות. בינתיים יש לשקול בכובד-ראש מחוות של הקלת-דין לרגל מלאת 30 שנה למדינה. אומנם ציון 30 שנות עצמאות אינו חגיגה חשובה יותר מאשר מלאת 25 שנה למדינה, ואז לא ניתנה חנינה כלשהי, אך באחרונה נוצרה בציבור אווירה שהממשלה מעוניינת במחוות רק כלפי עברייני הצווארון הלבן, דוגמת יהושע בן-ציון ועברייני ההון השחור. בצד זה, אנחנו שומעים רבות על התנאים המחפירים בבתי-הסוהר, ויש לזכור כי לגבי הממצאים שלי, שיחרור מוקדם של אסירים אינו מביא לפחות, להחמרת המצב.

אין טעם להעמיד כיום לדין על עבירות על תקנות-המטבע שבוטלו

● האם היו אלה חנינות, "נוסח המלך" או חנינות שיש שיכחה ?

בשתי החנינות הללו היתה מעין עירובייה של שני סוגי החנינות הכלליות. מצד אחד שיחרור האסירים מבלי למחוק את עבירותיהם, והדבר דומה לחנינה הניתנת לרגל ציון חגיגות לאומיות. מצד שני, סגרו תיקים תלויים ועומדים נגד רבבות חשודים ונאשמים ובכך, למעשה, היתה מעין שיכחה של מעשיהם הפליליים, אם כי טרם הוכחו מהבחינה המישפטית.

● מה, לדעתך, במיסגרת ההגיון של ה"חוק", היה צריך להיות הצעד המתאים במיקרים שכאלה ?

לעיתים ניתנת חנינה כללית בתום מלחמה, וזאת

...רעיון החנינה מקורו בחסדו של המלך הכללי-כול...